

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporärt elstöd och lag om temporär ändring av 92 § i inkomstskattelagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporärt elstöd och lag om temporär ändring av 92 § i inkomstskattelagen (RP 234/2022 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Mikko Horko, social- och hälsovårdsministeriet
- ledande expert Tapio Isolankila, Folkpensionsanstalten
- chef för kompetenscentret Pasi Pajula, Folkpensionsanstalten
- forskarprofessor Sakari Karvonen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- intressechef Anne Perälähti, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- verksamhetsledare Marju Silander, Finlands Egnahemsförbund rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om temporärt elstöd. Till följd av de kraftigt stigande elpriserna som bedöms stiga ytterligare anses det vara nödvändigt att stödja hushåll med låga inkomster med ett särskilt elstöd.

Elstöd ska betalas till de hushåll som på grund av sina låga inkomster inte till fullo kan utnyttja det hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergifakturan.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen och den kompletterande budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med dem.

Lagen om temporärt elstöd avses träda i kraft den 1 januari 2023 och gälla till och med den 30 april 2023. Lagen om temporär ändring av 92 § i inkomstskattelagen avses träda i kraft den 1 januari 2023 och gälla till och med den 31 december 2023.

Betänkande ShUB 27/2022 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Rysslands angreppskrig mot Ukraina har avsevärt förändrat de ekonomiska utsikterna och medfört betydande prishöjningar på elenergi. Regeringen föreslår att det stiftas en lag om temporärt elstöd i syfte att stödja hushåll som på grund av låga inkomster inte kan utnyttja det hushållsavdrag som beviljas på grundval av elenergifakturan.

Enligt propositionen ska elstöd betalas för de kostnader som elenergin i en stadigvarande bostad orsakar under januari—april 2023. I stöd betalas 60 procent av den del av den månatliga elenergifakturan som överstiger 400 euro. Med belopp som betalas för elenergi avses det skattepliktiga belopp som har betalats för den elenergi som skaffats till elförbrukningsplatsen samt eventuell grundavgift i anslutning till den. Det belopp av en elenergifaktura som beaktas vid beviljandet av stöd är högst 1 500 euro per månad. Stöd betalas inte om hushållet har fått utkomststöd på grundval av samma faktura.

Stöd betalas enligt propositionen endast för kostnader för elenergi i stadigvarande bostäder. I situationer där hushållet samtidigt har mer än en stadigvarande bostad i sitt bruk, beviljas stödet för endast en elförbrukningsplats. Stöd fås inte heller för elräkningen för till exempel en fritidsbostad.

Utskottet anser att propositionen behövs för att stödja hushåll med låga inkomster för att de ska klara av vinterns elkostnader, och tillstyrker lagförslaget. I det glest bebyggda Finland där avstånden är långa hotar de stigande elpriserna försvåra försörjningen särskilt för låg- och medelinkomsttagare som bor i eluppvärmda egnahemshus eller radhus. Elutgifterna för dem med de lägsta inkomsterna kan enligt gällande lagstiftning berättiga till utkomststöd. I både det allmänna bostadsbidraget och bostadsbidraget för pensionstagare beaktas dessutom separata uppvärmningskostnader. Men i en situation med kraftigt stigande kostnader kan man inte genom dessa förmåner trygga situationen för alla låginkomsttagare.

Propositionen har ett nära samband med regeringens proposition RP 204/2022 rd, som är under behandling i riksdagen och där det föreslås att det till inkomstskattelagen (1535/1992) temporärt fogas bestämmelser om hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar. Hushållsavdrag kan ändå inte göras om inkomsterna är så små att ingen inkomstskatt behöver betalas på dem. I vissa hushåll räcker skatterna dessutom till för att utnyttja endast en del av hushållsavdraget. Avsikten är att skatteavdraget ska utnyttjas av dem vars skatter räcker till för att avdraget ska kunna utnyttjas fullt ut.

Utskottet betonar att för att dessa två olika stödformer i anslutning till förbrukningen av elenergi ska vara begriplig och situationen för kundens eget hushåll ska kunna ses mot bakgrunden av dem måste det ges tydlig information och kundhandledning för att rätt personer ska söka elstöd respektive elavdrag. Utskottet betonar också vikten av samarbete mellan Folkpensionsanstalten och skattemyndigheten vid planeringen och genomförandet av verkställigheten.

Enligt konsekvensbedömningarna i propositionen finns det omkring 100 000 potentiella mottagare av elstöd. Statens utgifter beräknas öka med cirka 85 miljoner euro till följd av elstödet. Enligt propositionen är bedömningen av både antalet elstödstagare och kostnaderna för dem dock

Betänkande ShUB 27/2022 rd

förenad med flera osäkerhetsfaktorer, såsom elprisets utveckling, innehållet i hushållens elavtal och tidpunkten för ingåendet av dem samt elförbrukningen och dess fördelning, som i hög grad påverkas exempelvis av vintertemperaturerna. Utskottet anser det vara viktigt att följa hur det föreslagna elstödet används, om det räcker till och hur det inverkar på elförbrukningen och att resultaten av uppföljningen beaktas vid utvecklandet av elstödet, om ett sådant stöd behövs även i fortsättningen.

Utskottet välkomnar att det i lagen har uppställts tydliga kriterier för erhållande av elstöd och att de föreslagna eurogränserna innehåller ett incitament att spara el, eftersom inbesparingen också kan påverka elens tillräcklighet och marknadspriset på el. Sakkunniga har dock påpekat att de föreslagna gränserna oundvikligen också leder till att vissa grupper faller utanför stödåtgärderna. Stödet omfattar exempelvis inte hushåll vars kostnader för elenergifakturan är nära 400 euro, men inte överstiger det. Den tidsperiod som valts för stödet täcker inte heller för hela Finlands del hushåll som drabbas av de negativa effekterna av det höga elpriset, eftersom uppvärmningskostnaderna kan vara stora också under andra månader än januari—april. Dessutom påpekar utskottet att exempelvis de som bor i ett hus med oljeuppvärmning inte omfattas av stödet, trots att kostnaderna för energifakturorna stiger. Utskottet fäster också uppmärksamhet vid den relativt höga självrisken på 400 euro och påpekar att enbart betalning av självriskandelen kan vara en omständighet som de som har de lägsta inkomsterna rimligen inte klarar av. För att stödja de hushåll som har de lägsta inkomsterna anser utskottet att det är ytterst viktigt att de höjda energikostnaderna beaktas vid prövningen av utkomststödet.

I den nu aktuella propositionen föreslås inga bestämmelser om det minimibelopp av elstödet som ska betalas, så stödet betalas ut även om det bara skulle återstå en enda cent att betala. Utskottet anser att det med tanke på kundernas förväntningar och ett rationellt genomförande vore ändamålsenligt att föreskriva om minimibeloppet av det elstöd som betalas ut, på motsvarande sätt som i lagstiftningen om andra förmåner för social trygghet. Utskottet föreslår att 5 § i lagen om temporärt elstöd kompletteras med en bestämmelse om att elstöd inte betalas för de månader för vilka stödbeloppet understiger 5 euro.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 234/2022 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 234/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om temporärt elstöd

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Denna lag innehåller bestämmelser om tillfälligt elstöd genom vilket i Finland stadigvarande bosatta hushåll med låg inkomst stöds på grund av oskäligen elkostnader för bostaden som beror på att priset på el har stigit.

2 §

Rätt till stöd

Elstöd kan beviljas för sådana elenergi-kostnader för en bostad i Finland som ett hushåll använder för stadigvarande boende, som uppkommit den 1 januari 2023 eller därefter, men dock före den 1 maj 2023. Om hushållet samtidigt har mer än en stadigvarande bostad i sitt bruk, beviljas stödet på basis av endast en elförbrukningsplats.

Rätt till elstöd har ett hushåll som på grund av sina låga inkomster inte fullt ut kan utnyttja och inte har ansökt om sådant i 127 g § i inkomstskattelagen (1535/1992) avsett hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar.

En förutsättning för beviljande av elstöd är att hushållets kostnader för elenergiförbrukningen överstiger den självrisk som anges i 5 §.

Ett hushåll har inte rätt till elstöd, om en skattskyldig som hör till samma hushåll för samma tid har rätt till hushållsavdrag enligt 127 g § i inkomstskattelagen på basis av elenergiräkningen.

3 §

Styrning och ledning samt verkställighet

Den allmänna styrningen och ledningen av stödverksamheten enligt denna lag hör till social- och hälsovårdsministeriets uppgifter. Folkpensionsanstalten svarar för verkställigheten av denna lag.

Betänkande ShUB 27/2022 rd

4 §

Ansökan om och beviljande av stöd

Ansökan om elstöd görs hos Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstalten fastställer de förfaranden och blanketter som behövs för verkställigheten av denna lag.

Folkpensionsanstalten undersöker rätten till stöd och beviljar stödet på basis av ansökan och den elfaktura som bifogats ansökan.

Elstöd enligt denna lag ska ansökas senast vid utgången av 2023.

5 §

Stödbelopp och utbetalning av stöd

Elstödet är 60 procent av det belopp som betalats för förbrukad elenergi till den del beloppet överstiger självriskandelen. Självriskandelen är 400 euro per månad. Det belopp som betalats för elenergi som beaktas vid beviljandet av elstöd är högst 1 500 euro i månaden.

Med det belopp som betalats för elenergi avses det skattepliktiga beloppet som har betalats för den elenergi som skaffats till elförbrukningsplatsen samt eventuell grundavgift i anslutning till den. Det belopp som har betalats för elöverföring berättigar inte till elstöd. Det belopp som betalats för elenergi berättigar inte till elstöd till den del kostnaderna gäller näringsverksamhet eller bedrivande av jordbruk eller om kostnaderna har dragits av i beskattningen.

Elstödet beviljas separat för en månad i sänder och det betalas in på det bankkonto som sökanden har uppgett.

Vid fastställandet av elstödet beaktas inte elfakturan till den del det på basis av fakturan har betalats stöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997).

Elstödet är skattefritt för mottagaren.

Elstöd betalas inte ut för de månader för vilka stödbeloppet skulle understiga 5 euro. (Nytt 6 mom.)

6 §

Beslut om stöd

Folkpensionsanstalten meddelar ett skriftligt beslut om beviljande eller nekande av elstöd.

7 §

Bestämmelser om förfarandet samt ändringssökande

På överföring av elstöd på någon annan tillämpas vad som i 15 kap. 15 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen (1224/2004) föreskrivs om överföring av rättigheter eller förmåner på någon annan. På stödet tillämpas också bestämmelserna om ändringssökande, självrättelse och undanröjande av beslut i 17 kap. i sjukförsäkringslagen samt bestämmelserna om kundens rätt att få uppgifter och om erhållande och utlämnande av uppgifter i 19 kap. i den lagen.

Elstöd får inte utmätas.

Betänkande ShUB 27/2022 rd

8 §

Finansiering

Elstöd betalas av statens medel. Social- och hälsovårdsministeriet ersätter Folkpensionsanstalten för kostnaderna för de stöd som betalas med stöd av denna lag.

Staten betalar kostnaderna för elstödet i förskott till Folkpensionsanstalten den första vardagen i varje månad enligt Folkpensionsanstaltens uppskattning. Skillnaden mellan de faktiska kostnaderna och de förskott som betalats fastställs i samband med Folkpensionsanstaltens bokslut. Under den månad som följer efter fastställandet av bokslutet återbetalar Folkpensionsanstalten till social- och hälsovårdsministeriet det överskott som staten betalat, eller betalar social- och hälsovårdsministeriet underskottet till Folkpensionsanstalten.

9 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 30 april 2020. Denna lag tillämpas på elstöd också efter det att lagens giltighetstid löpt ut.

Lag

om temporär ändring av 92 § i inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:
ändras i inkomstskattelagen (1535/1992) 92 § 27 punkten, sådan den lyder i lag 1510/2016, och
fogas temporärt till 92 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1360/2012, 1273/2004, 528/2005, 770/2005, 1128/2005, 946/2008, 929/2012, 1246/2013 och 1510/2016, en ny 28 punkt som följer:

92 §

Skattefria sociala förmåner

Skattepliktig inkomst är inte

27) mottagningspenning och brukspenning enligt lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011),
28) stöd enligt lagen om temporärt elstöd (/).

Betänkande ShUB 27/2022 rd

Denna lag träder i kraft den _____ 20 _____ och gäller till och med den 31 december 2023. Lag-
gen tillämpas vid beskattningen för 2023.

Helsingfors 16.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Aino-Kaisa Pekonen vänst (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.